

Vayigash

ויגש

ראשון

בראשית 44

Yehudah approached him [Yoseif] and said, Please my master, let your servant speak a word in my master's ears, and do not be angry with your servant; for you are equal to Pharaoh.

18 ויגש אליו יהודה ויאמר בי אדני ידברנא עבדך דבר
באזני אדני ואל יחר אפך בעבדך כי כמוך כפרעה:

ויקרב לותה יהודה ואמר בבקעו רבוני ימלל כען עבדך
פתגמא קדם רבוני ולא יתקף רוגזך בעבדך ארי
כפרעה כן את

Rashi

ויגש אליו. דבר באזני אדני. יכנסו דברי באזניך (ב"ר צג, ו):
ואל יחר אפך. מכאן אתה למד שדבר אליו קשות:

כי כמוך כפרעה. חשוב אתה בעיני כמלך, זהו פשוטו. ומדרשו (ב"ר שם) סופך ללקות עליו בצרעת, כמו שלקה פרעה על ידי
זקנתי שרה, על לילה אחת שעכבה. דבר אחר, מה פרעה גוזר ואינו מקיים, מבטיח ואינו עושה, אף אתה כן, וכי זו היא
שימת עין, שאמרת לשום עינך עליו. דבר אחר כי כמוך כפרעה, אם תקניטני, אהרוג אותך ואת אדוניך (ב"ר שם):

My master asked his servants, saying,
Do you have a father or brother?

19 אדני שאל את עבדיו לאמר היש לכם אב או אח:

רבוני שאל ית עבדוהי למימר האית לכון אבא או
אחא

Rashi

אדני שאל את עבדיו. מתחלה בעלילה באת עלינו, למה היה לך לשאול כל אלה, בתך היינו מבקשים, או אחותנו אתה מבקש, ואף על פי כן ונאמר אל אדוני, לא כחדנו ממך דבר (ב"ר שם ח):

We said to my master, We have a father who is old, and a young child of his old age. His brother is dead, and he alone survives of his mother, and his father loves him.

וַאֲמַרְנָא לְרַבּוֹנִי אֵית לָנָא אָבָא סְבָא וּבֶר סִבְתִּין זְעִיר
וְאֶחָוֵהִי מִית וְאֶשְׁתָּאֵר הוּא בְּלַחְדוּדֵהִי לְאִמָּהּ וְאָבוּהִי
רַחִים לֵהּ

20 וַנֹּאמֶר אֶל־אֲדֹנִי יִשְׁלַנּוּ אָב זָקֵן וְיִלֵּד זָקָנִים קָטָן וְאֶחָיו

מִת וַיּוֹתֵר הוּא לְבָדּוֹ לְאִמּוֹ וְאָבִיו אֶהְיֶה:

Rashi

ואחיו מת. מפני היראה היה מוציא דבר שקר מפיו, אמר, אם אומר לו שהוא קיים, יאמר הביאהו אצלי: לבדו לאמו. מאותו האם אין לו עוד אח:

You said to your servants, Bring him down to me, that I may set my eyes on him.

וַאֲמַרְתָּ לְעַבְדֶּיךָ אַחִיתוּהִי לּוֹתִי וְאֶשׂוּ עֵינִי עָלֶיהָ

21 וַתֹּאמֶר אֶל־עַבְדֶּיךָ הוֹרְדוּהוּ אֵלַי וְאֶשְׂמָה עֵינִי עָלָיו:

We said to my master, the lad cannot leave his father, for if he left his father, he would die.

וַאֲמַרְנָא לְרַבּוֹנִי לֹא יָכוֹל עוֹלִימָא לְמִשְׁבַּק יֵת אָבוּהִי
וְאִם יִשְׁבּוֹק יֵת אָבוּהִי וּמִית

22 וַנֹּאמֶר אֶל־אֲדֹנִי לֹא־יִוָּכַל הַנֶּעַר לְעָזֹב אֶת־אָבִיו וְעָזֹב

אֶת־אָבִיו וּמִת:

Rashi

ועזב את אביו ומת. אם יעזוב את אביו, דואגים אנו שמא ימות בדרך, שהרי אמו בדרך מתה:

You [then] said to your servants, If your youngest brother does not come down with you, you shall not see my face again.

וַאֲמַרְתָּ לְעֶבְדֶּיךָ אִם לֹא יַחֲוֹת אַחֻכּוֹן זַעֲרָא עִמָּכּוֹן לֹא תִסְפּוֹן לְמַחְזֵי אִפִּי

When we went to your servant, my father, we told him of my master's words.

וַהֲוֵה כַד סְלִיקְנָא לְעֶבְדְּךָ אֲבָא וַחֲוִינָא לֵה יַת פִּתְגָמִי רַבּוֹנִי

Our father said, Go back and buy us a little food.

וַאֲמַר אָבוּנָא תּוּבּוּ זְבוּנוּ לָנָא זַעֲרָא עִיבּוּרָא

We said, We cannot go down. If our youngest brother is with us, we will go down, for we cannot see the man's face, unless our youngest brother is with us.

וַאֲמַרְנָא לֹא נָכוּל לְמִיחָת אִם אֵית אַחֻכּוֹן זַעֲרָא עִמָּנָא וְנַחֲוֹת אָרִי לֹא נָכוּל לְמַחְזֵי אִפִּי גְבָרָא וַאֲחֻכּוֹן זַעֲרָא לִיתּוּהִי עִמָּנָא

Your servant, my father said to us, You know that my wife [Rachel] bore me two sons.

וַאֲמַר עֶבְדְּךָ אֲבָא לָנָא אַתּוֹן יַדְעִתּוֹן אָרִי תְרִין יְלִידַת לִי אַתָּתִי

23 וַתֹּאמֶר אֶל-עֲבָדֶיךָ אִם-לֹא יֵרֵד אַחִיכֶם הַקָּטָן אִתְּכֶם לֹא תִסְפּוּן לִרְאוֹת פָּנַי:

24 וַיְהִי כִּי עָלִינוּ אֶל-עֶבְדְּךָ אָבִי וַנְּגַדְלֹו אֶת דְּבָרֵי אֲדֹנָי:

25 וַיֹּאמֶר אָבִינוּ שָׁבוּ שִׁבְרוּ-לָנוּ מִעֵט-אֶכֶל:

26 וַנֹּאמֶר לֹא נוּכָל לָרֶדֶת אִם-יֵשׁ אָחִינוּ הַקָּטָן אִתָּנוּ

וַיֵּרְדּוּ כִּי-לֹא נוּכָל לִרְאוֹת פָּנָי הָאִישׁ וְאָחִינוּ הַקָּטָן

אִינָנוּ אִתָּנוּ:

27 וַיֹּאמֶר עֶבְדְּךָ אָבִי אֵלֵינוּ אַתֶּם יַדְעִתֶּם כִּי שְׁנַיִם

יְלִידֵה-לִי אִשְׁתִּי:

One has [already] left me, and I said,
surely he is torn to pieces. I have not
seen him until now.

וּנִפֶּק חַד מִלּוֹתַי וְאִמְרִית בְּרַם מִקְטֵל קָטִיל וְלֹא חֲזַתָּה
עַד כְּעַן

If you take this one also away from me,
and misfortune befall him, you will
bring my white head down to the grave
in evil.

וְתִדְבְּרוּן אִף יֵת דִּין מִן קִדְמִי וַיַּעֲרַעֲנָה מוֹתָא וְתַחֲתוֹן
יֵת שְׂבִיתִי בְּבִישְׁתָּא לְשֹׂאוֹל

28 וַיֵּצֵא הָאֶחָד מֵאֹתִי וְאָמַר אֵךְ טָרַף טָרַף וְלֹא רָאִיתִי
עַד־הַנֶּה:

29 וְלִקְחָתֶם גַּם־אֶת־זֶה מֵעַם פָּנָי וְקָרְהוּ אֶסּוֹן
to light upon
disaster
old age
וְהוֹרְדֶתֶם אֶת־שִׁיבְתִי בְרָעָה שְׂאֵלָה:

Rashi

וקרהו אסון. שהשטן מקטרג בשעת הסכנה (שם צא, ט):

והורדתם את שיבתי וגו'. עכשיו כשהוא אצלי, אני מתנחם בו על אמו ועל אחיו, ואם ימות זה, דומה עלי ששלטן מתו ביום

אחד:

And now, when I come to your servant,
my father, and the lad is not with us; his
soul is bound up with the lad's soul.

וְכַעַן כְּמִיתִי לֹות עֲבָדְךָ אָבָא וְעוֹלִימָא לִיתוּהִי עִמָּנָא
וְנַפְשָׁה חֲבִיבָא לָהּ כְּנַפְשָׁה

30 וְעַתָּה כְּבֹאִי אֶל־עַבְדְּךָ אֲבִי וְהִנֵּה אֵינִנוּ אִתָּנוּ וְנַפְשׁוֹ
קְשׁוּרָה בְּנַפְשׁוֹ:

שני

When he sees that the lad is not [with us], he will die. Your servants will have brought down the white head of your servant, our father, to the grave in sorrow.

וְהָיָה כִּד יִחְזֹי אָרִי לִית עוֹלִימָא וּמִית וַיַּחֲתוּן עֲבָדֶיךָ יִת
שִׁיבִת עֲבָדֶיךָ אֲבוֹנָא בְּדוּוֹנָא לְשָׂאוֹל

31 וְהָיָה כִּרְאוּתוֹ כִּי־אֵין הַנֶּעֱר וּמִת וְהוֹלִידוּ עֲבָדֶיךָ אֶת־

שִׁיבִת עֲבָדֶיךָ אֲבִינוּ בִּיגוֹן שְׂאֵלָה: sorrow old age

Rashi

והיה כראותו כי אין הנער ומת. אביו מצרתו:

For your servant became surety for the lad, to my father, saying, If I do not bring him to you, I will have sinned to my father for all time.

אָרִי עֲבָדֶיךָ מְעָרַב בְּעוֹלִימָא מִן אַבָּא לְמִימָר אִם לָא
אֵיתְנָה לְוִתְךָ וְאֶהֱי חָטִי לְאַבָּא כָּל יוֹמִיָא

32 כִּי עֲבָדֶיךָ עָרַב אֶת־הַנֶּעֱר מִעַם אָבִי לֵאמֹר אִם־לֹא

אֲבִיאֲנֹו אֵלֶיךָ וְחָטָאתִי לְאָבִי כָּל־הַיָּמִים:

Rashi

כי עבדך ערב את הנער. ואם תאמר למה אני נכנס לתגר יותר משאר אחי, הם כולם מבחוך, ואני נתקשרתי בקשר חזק להיות מנודה בב' עולמות:

And now, let your servant remain as a slave to my master instead of the lad. Let the lad go up with his brothers.

וּכְעַן יִתָּב כְּעַן עֲבָדֶיךָ תַּחֲת עוֹלִימָא עֲבָדָא לְרַבּוֹנִי
וְעוֹלִימָא יִסַּק עִם אַחוּהִי

33 וְעַתָּה יֵשְׁב־נָא עֲבָדֶיךָ תַּחַת הַנֶּעֱר עֲבָד לְאֲדֹנִי וְהַנֶּעֱר

יַעַל עִם־אַחָיו:

Rashi

ישב נא עבדך וגו'. לכל דבר אני מעולה ממנו, לגבורה ולמלחמה ולשמש:

For how shall I go up to my father when
the lad is not with me; lest I see the evil
that would befall my father.

אָרי אָכְדִין אָסֶק לֹת אָבָא וְעוֹלִימָא לִיתוּהִי עָמִי
דְּלָמָא אָחֲזִי בְּבִישׁוֹ דִּי יִשְׁכַּח יֵת אָבָא

34 כִּי־אֵיךְ אֶעֱלֶה אֶל־אָבִי וְהִנָּעַר אִינְנוּ אֶתִּי פָּן אֶרְאֶה
בְּרָע אֲשֶׁר יִמָּצֵא אֶת־אָבִי:

בראשית 45

Yoseif could not contain his emotions in
the presence of all who stood before
him, and he cried out Let everyone
leave my presence. No man remained
with him, when Yoseif made himself
known to his brothers.

וְלֹא יָכִיל יוֹסֵף לְאַתְחַסְנָא לְכָל דְּקִימִין עֲלוּהִי וּקְרָא
אֶפִּיקוּ כָּל אָנָּשׁ מֵעֲלָיו וְלֹא קָם אָנָּשׁ עִמָּה כַּד אֲתִידַע
יוֹסֵף לֹת אָחוּהִי

1 וְלֹא־יָכֹל יוֹסֵף לְהִתְאַפֵּק לְכָל הַנִּצָּבִים עָלָיו וַיִּקְרָא
הוֹצִיאוּ כָל־אִישׁ מֵעָלָיו וְלֹא־עָמַד אִישׁ אִתּוֹ בְּהִתְוַדֵּעַ
יוֹסֵף אֶל־אָחָיו:

Rashi

ולא יכול יוסף להתאפק לכל הנצבים. לא היה יכול לסבול שיהיו מצרים נצבים עליו ושומעין שאחיו מתביישין בהודעו להם:

He wept aloud, and the Egyptians
heard about it, and the house of
Pharaoh [also] heard.

וַיֵּהָב יֵת קִלְהַ בְּבִכִּיתָא וַיִּשְׁמְעוּ מִצְרַיִם וַיִּשְׁמַע אָנָּשׁ
בֵּית פַּרְעֹה

2 וַיִּתֵּן אֶת־קֻלּוֹ בְּבִכִּי וַיִּשְׁמְעוּ מִצְרַיִם וַיִּשְׁמַע בֵּית פַּרְעֹה:

Rashi

וישמע בית פרעה. ביתו של פרעה, כלומר עבדיו ובני ביתו, ואין זה לשון בית ממש, אלא כמו בית ישראל, בית יהודה,
מישנ"דה בלע"ז:

Yoseif said to his brothers, I am Yoseif,
is my father still alive? His brothers
could not answer him for they were
shocked at his presence.

3 וַיֹּאמֶר יוֹסֵף אֶל־אֶחָיו אֲנִי יוֹסֵף הָעוֹד אֲבִי חַי וְלֹא־יָכְלוּ
אֶחָיו לַעֲנוֹת אוֹתוֹ כִּי נִבְהָלוּ מִפָּנָיו:
to tremble inwardly

וַיֹּאמֶר יוֹסֵף לְאֶחָיו אֲנִי יוֹסֵף הָעֹד כָּעַן אָבִא קַיִם וְלֹא
יָכִילוּ אֶחָיו לְאֶתְבָּא יְתֵה פִתְגָם אֲרִי אֶתְבְּהִילוּ מִן
קִדְמוֹהִי

Rashi

נבהלו מפניו. מפני הבושה:

[Then] Yoseif said to his brothers, Please
come close to me. They came close [to
him] and he said, I am Yoseif your
brother, whom you sold into Egypt.

4 וַיֹּאמֶר יוֹסֵף אֶל־אֶחָיו גִּשׁוּ־נָא אֵלַי וַיִּגָּשׁוּ וַיֹּאמֶר אֲנִי
יוֹסֵף אֶחֱיָכֶם אֲשֶׁר־מָכַרְתֶּם אֹתִי מִצְרַיִם:

וַיֹּאמֶר יוֹסֵף לְאֶחָיו קְרִיבוּ כָעַן לְוֹתִי וקריבו וַיִּקְרְבוּ וַיֹּאמֶר
אֲנִי יוֹסֵף אֶחֱוִיכֹן דִּי זַבְנָתוֹן יְתִי לְמִצְרַיִם

Rashi

גשו נא אלי. ראה אותם נסוגים לאחור, אמר, עכשיו אחי נכלמים, קרא להם בלשון רכה ותחנונים והראה להם שהוא מהול
(ב"ר צג, ח):

Now do not worry, and do not be angry
with yourselves that you sold me here;
for it was to preserve life that Elohim
sent me [here] before you.

5 וְעַתָּה | אַל־תַּעֲצֹבוּ וְאַל־יֵחָר בְּעֵינֵיכֶם כִּי־מָכַרְתֶּם אֹתִי
הַנֶּה פִּי לְמַחִיָּה שְׁלַחְנִי אֱלֹהִים לְפָנֵיכֶם:
sustenance

וְכָעַן לֹא תִתְנַסֶּסוּן וְלֹא יִתְקַף בְּעֵינֵיכֹן אֲרִי זַבְנָתוֹן יְתִי
הִלְכָא אֲרִי לְקִימָא שְׁלַחְנִי יי קדמיכון

Rashi

למחיה. להיות לכם למחיה:

For it is [now] two years that there has been famine in the land; and for another five years there will be no plowing or harvest.

אֲרִי דָנוּ תַרְתִּין שָׁנִין כַּפָּנָא בְּגוֹ אֶרֶעָא וְעוֹד חֲמִשׁ שָׁנִין
דִּי לִית זְרוּעָא וְחֻצָּדָא

6 כִּי־זֶה שְׁנֵתִים הָרָעַב בְּקֶרֶב הָאָרֶץ וְעוֹד חֲמִשׁ שָׁנִים
אֲשֶׁר אֵין חֲרִישׁ וְקָצִיר:

plowing

Rashi

כי זה שנתיים הרעב. עברו משני הרעב:

Elohim sent me [here] before you to insure your survival in the land, and to keep you alive for a great deliverance.

וְשִׁלַּחֲנִי יְיָ קִדְמִיכּוֹן לְשׁוּאַה לְכוֹן שְׂאֲרָא בְּאֶרֶעָא
וּלְקִימָא לְכוֹן לְשִׁיזְבָּא רַבָּא

7 וַיִּשְׁלַחֲנִי אֱלֹהִים לִפְנֵיכֶם לְשׁוּם לָכֶם שְׂאֲרִית בָּאָרֶץ
וּלְהַחְיֹת לָכֶם לְפָלִיטָה גְדֹלָה:

escape

שלישי

Now [then] it was not you that sent me here, but Elohim; and He has made me as a father to Pharaoh, and master of all his house, and ruler over all the land of Egypt.

וּכְעַן לֹא אַתּוֹן שְׁלַחְתּוֹן יְתִי הִלְכָא אֵלֶהוּ מִן קִדְם יְיָ
וְשׁוּיְנִי לְאַבָּא לְפָרְעָה וּלְרַבּוֹן לְכָל אֲנָשׁ בֵּיתָהּ וְשִׁלִּיט
בְּכָל אֶרֶעָא דְּמִצְרַיִם

8 וְעַתָּה לֹא־אַתֶּם שְׁלַחְתֶּם אֹתִי הִנֵּה כִי הֵאֱלֹהִים
וַיִּשְׁמַנִּי לְאַב לְפָרְעָה וּלְאֲדוֹן לְכָל־בֵּיתוֹ וּמַשְׁלֵ
בְּכָל־אֶרֶץ מִצְרַיִם:

Rashi

לאב. לחבר ולפטרון (צום בעשיטצער פאטראן):

Hurry, go up to my father and tell him:
this is what your son, Yoseif, says,
Elohim has made me master of all
Egypt. Come down to me, do not delay.

אוֹחוּ וְסִקּוּ לֹת אָבִא וְתִמְרוּן לֵה כְּדָנָן אָמַר בְּרָךְ יוֹסֵף
שְׂוִינִי יי לְרִבּוֹן לְכָל מִצְרַיִם חוּת לְוֹתִי לֹא תִתְעַכֵּב

You will dwell in the land of Goshen,
and you will be close to me—you, your
children, your grandchildren, your
sheep, your cattle and all that you own.

וְתִתֵּב בְּאַרְעָא דְגִשֹּׁן וְתִהִי קָרִיב לִי אַתָּה וּבְנֶיךָ וּבָנֶיךָ
בְּנֶיךָ וְעֶנְךָ וְתוֹרְךָ וְכָל דֵּי לְךָ

I will provide for you there, since there
will be another five years of famine; lest
you become impoverished together
with your household and all that is
yours.

וְאֶזֶן יִתֶּךָ תִּמְן אֲרִי עוֹד חֲמֵשׁ שָׁנִין כְּפָנָא דְלִמָּא
תִּתְמַסְכֵּן אַתָּה וְאִנְשׁ בֵּיתְךָ וְכָל דֵּי לְךָ

Behold, your eyes see it along with my
brother Binyomin's eyes, that I speak to
you with my own mouth.

וְהָא עֵינֵיכֹן חֲזָן וְעֵינֵי אַחֵי בְנִימִין אֲרִי בְּלִישְׁנֹכֹן אֲנָא
מִמִּלְל עֲמֹכֹן

9 מְהֵרָא וְעָלוּ אֶל-אָבִי וְאָמַרְתֶּם אֵלָיו כֹּה אָמַר בְּנִי יוֹסֵף
שְׂמֵנִי אֱלֹהִים לְאֲדוֹן לְכָל-מִצְרַיִם רְדֵה אֵלַי אֶל-תִּעְמָד:

Rashi

ועלו אל אבי. ארץ ישראל גבוה מכל הארצות:

10 וְיֹשְׁבֵת בְּאַרְץ-גִּשֹּׁן וְהֵייתָ קָרוֹב אֵלַי אַתָּה וּבְנֶיךָ וּבָנֶיךָ
בְּנֶיךָ וְעֶזְאֲנְךָ וּבִקְרָךְ וְכָל-אֲשֶׁר-לְךָ:

11 וְכִלְכַּלְתִּי אִתְּךָ שָׁם כִּי-עוֹד חֲמֵשׁ שָׁנִים רָעָב פֶּן-תִּתּוֹרֵשׁ
אַתָּה וּבֵיתְךָ וְכָל-אֲשֶׁר-לְךָ:

Rashi

פן תורש. דלמא תתמסכון, לשון מוריש ומעשיר:

12 וְהִנֵּה עֵינֵיכֶם רְאוּת וְעֵינֵי אַחֵי בְנִימִין כִּי-פִי הִמְדַּבֵּר
אֵלֵיכֶם:

Rashi

והנה עיניכם רואות. בכבודי, ושאני אחיכם, שאני מהול ככם. ועוד, כי פי המדבר אליכם בלשון הקדש (בב"ר שם י):
ועיני אחי בנימין. השוה את כולם יחד, לומר, שכשם שאין לי שואה על בנימין אחי, שהרי לא היה במכירתו, כך אין בלבי
שואה עליכם:

Tell my father of all my honor in Egypt,
and all that you saw. Hurry and bring
my father down here.

13 וְהַגַּדְתָּם לְאָבִי אֶת־כָּל־כְּבוֹדִי בְּמִצְרַיִם וְאֵת כָּל־אֲשֶׁר

רִאִיתָם וּמַהֲרֶתֶם וְהוֹרַדְתָּם אֶת־אָבִי הֵנָּה:

וּתְחַוּוֹן לְאָבִא יֵת כָּל יְקָרִי בְּמִצְרַיִם וְיֵת כָּל דֵּי חַיִּיתוֹן
וְתוֹחֹן וְתַחֲתוֹן יֵת אָבִא הֶכָּא

He [then] fell upon his brother
Binyomin's neck and wept, and
Binyomin wept upon his neck.

14 וַיִּפֹּל עַל־ צוֹאֲרֵי ^{the back of the neck} בְּנֵי־מִנְחֵלֵי וַיִּבֶךְ וּבְנֵי־מִנְחֵלֵי בָּכָה

עַל־צוֹאֲרֵיוֹ:

וּנְפַל עַל צוֹאֲרֵי בְנֵי־מִנְחֵלֵי וּבָכָה וּבְנֵי־מִנְחֵלֵי בָּכָה עַל
צוֹאֲרֵיהֶם

Rashi

ויפל על צוארי בנימין אחיו ויבך. על שני מקדשות שעתידין להיות בחלקו של בנימין וסופן להחרב (מגילה טז):
ובנימין בכה על צואריו. על משכן שילה שעתידי להיות בחלקו של יוסף וסופו להחרב, (ולענ"ד דיוקו של רש"י דביוסף כתיב
ויפול ויבך, תרתי משמע, אשני מקדשות ולכך עשה ב' פעולות על זה הרמז, מה שאין כן בנימין, דלא כתיב רק ובנימין בכה,
פעולה אחת, שלא רמז רק על חורבן אחד, ועיין בביאור תרגום יונתן ששם הוא בדרך דרש):

He kissed all his brothers and wept
upon [their necks]. After that his
brothers spoke with him.

15 וַיִּנָּשֶׁק ^{to kiss} לְכָל־אָחָיו וַיִּבֶךְ עֲלֵיהֶם וְאַחֲרָיו כֵּן דִּבְרוּ

אָחָיו אִתּוֹ:

וַיִּנָּשֶׁק לְכָל אָחָיו וּבָכָה עֲלֵיהֶם וּבָתֵּר כֵּן מְלִילוֹ אָחָיו
עִמָּה

Rashi

ואחרי כן. מאחר שראוהו בוכה ולבו שלם עמהם: דברו אחיו אתו. שמתחלה היו בושים ממנו:

The news was heard in Pharaoh's house that Yoseif's brothers had come. This was good [news] in the eyes of Pharaoh and in the eyes of his servants.

וְקָלָא אֲשַׁתְּמַע בֵּית פַּרְעֹה לְמִימַר עָלוּ אֶחָי יוֹסֵף וְשִׁפְרָם
בְּעֵינֵי פַרְעֹה וּבְעֵינֵי עֲבָדָיו

16 וְהַקֹּל נִשְׁמַע בֵּית פַּרְעֹה לְאֹמֶר בָּאוּ אֶחָי יוֹסֵף וְיִיטֵב
בְּעֵינֵי פַרְעֹה וּבְעֵינֵי עֲבָדָיו:

Rashi

והקול נשמע בית פרעה. כמו בבית פרעה, וזהו לשון בית ממש:

Pharaoh said to Yoseif, Tell your brothers to do this: load up your beasts, and go and enter the land of Canaan.

וְאָמַר פַּרְעֹה לְיוֹסֵף אָמַר לְאֶחָיוּךָ דָּא עֵיבִידוּ טַעֲוֹנוּ יָת
בְּעִירְכוֹן וְאַזִּילוּ אוֹבִילוּ לְאַרְעָא דְכַנְעַן

17 וַיֹּאמֶר פַּרְעֹה אֶל-יוֹסֵף אָמַר אֶל-אֶחָיוּךָ זֹאת עֲשׂוּ
טַעֲנוּ אֶת-בְּעִירְכֶם וּלְכוּ-בָאוּ אֶרֶץ כְּנָעַן:

to load a
beast

Rashi

טענו את בעירכם. תבואה:

Bring your father and your households and come to me; and I will give you the best of the land of Egypt. You will eat of the fat of the land.

וּדְבְרוּ יָת אָבוּכוֹן וְיָת אֲנָשׁ בְּתִיכוֹן וְעוּלוּ לְוָתִי וְאֶתְּנֶנָּה
לְכוֹן יָת טוֹב אֶרֶץ דְּמִצְרַיִם וְתִיכְלוּן יָת טוֹבָא דְאַרְעָא

18 וְקָחוּ אֶת-אֲבִיכֶם וְאֶת-בְּתִיכֶם וּבָאוּ אֵלַי וְאֶתַנֶּנָּה לָכֶם
אֶת-טוֹב אֶרֶץ מִצְרַיִם וְאֶכְלוּ אֶת-חֶלֶב הָאָרֶץ:

Rashi

את טוב ארץ מצרים. ארץ גושן, ניבא ואינו יודע מה ניבא, סופה לעשותה כמצולה שאין בה דגים:
חלב הארץ. כל חלב לשון מיטב הוא:

רביעי

Now you are commanded [to order
(your) brothers to] do the following:
Take wagons from the land of Egypt for
your little ones and for your wives.
Bring your father and come.

וְאֵת מִפְקָדָא דָּא עֵיבִידוּ סִיבּוּ לְכוּן מֵאַרְעָא דְּמִצְרַיִם
עֲגִלּוּ לְטַפְלֵיכוֹן וּלְנָשֵׁיכוֹן וְתַטְלוּן יֵת אָבוּכוֹן וְתִיתוֹן

19 וְאֵתָה צוֹיְתָהּ זֹאת עֲשׂוּ קְחוּלְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם עֲגִלוֹת

לְטַפְכֶם^{children} וּלְנָשֵׁיכֶם וּנְשֹׂאתֶם אֶת־אֲבִיכֶם וּבָאתֶם:

Rashi

ואתה צויתה. מפי לומר להם:

זאת עשו. כך אמר להם שברשותי היא:

Do not be concerned with your
belongings, for the best of Egypt is
yours,

וְעֵינְכוֹן לֹא תַחוּס עַל מְיֻכּוֹן אֲרִי טַב כָּל אֲרָעָא
דְּמִצְרַיִם דְּלָכוֹן הוּא

20 וְעֵינְכֶם אַל־ תַּחֲסוּ עַל־כְּלֵיכֶם כִּי־טוֹב כָּל־אֶרֶץ

מִצְרַיִם לָכֶם הוּא:

The sons of Yisrael did so. Yoseif gave
them wagons by order of Pharaoh, and
he gave them provisions for the journey.

וְעִבְדוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֵּהָב לָהֶן יוֹסֵף עֲגִלּוֹן עַל מִימֶר
פְּרֻעָה וַיֵּהָב לָהֶן זֹוּדִין לְאַרְחָא

21 וַיַּעֲשׂוּ־כֵן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֵּתֶן לָהֶם יוֹסֵף עֲגִלוֹת עַל־פִּי

פְּרֻעָה וַיֵּתֶן לָהֶם צֹדָה לְדֹרֹד:^{provisions}

To each of them, he gave a change of
clothing. To Binyomin he gave three
hundred silver pieces and five changes
of clothing.

לְכָל־הֶהָן יֵהָב לְגִבְרָא אֲצִטְלוֹן דְּלְבוּשִׁין וּלְבִנְיָמִן יֵהָב תְּלַת
מָאָה סִלְעִין דְּכֶסֶף וְחֲמִשָּׁה אֲצִטְלוֹן דְּלְבוּשִׁין

לְכָלֶם נָתַן לְאִישׁ חֲלָפוֹת שְׂמֹלֹת וּלְבִנְיָמִן נָתַן שְׁלֹשׁ^{change of clothes}

מֵאוֹת פָּסָף וְחֲמִשׁ חֲלָפֹת שְׂמֹלֹת:

To his father he sent the following: Ten male donkeys loaded with the best of Egypt, and ten female donkeys loaded with grain, bread, and food for his father for the journey.

23 וּלְאָבִיו שָׁלַח כְּזֹאת עֲשָׂרָה חֲמֹרִים נְשָׂאִים מְטוֹב

food ומִצָּרִים וְעֶשֶׂר אֲתֹנֹת ^{a female donkey} נְשָׂאֹת בֵּר וְלֶחֶם

לְאָבִיו לַדֶּרֶךְ:

וּלְאָבוֹהִי שָׁלַח כְּדָא עֲסָרָא חֲמָרִין טְעִינִין מְטוֹבָא
דְּמִצָּרִים וְעֶסֶר אֲתָנָן טְעִינִין עִיבוֹר וְלֶחֶם וְזֹזִדִין לְאָבוֹהִי
לְאֶרְחָא

Rashi

שלח כזאת. כחשבון הזה, ומהו החשבון, עשרה חמורים וגו'. (רצונו שמלת כזאת המיותרת, ובכ"ף הדמיון, מורה על כי מעולם לא שלח לו עשרה חמורים ו' אתונות, רק הכי קאמר קרא, ולאביו שלח בעגלות כזאת וגו' כלומר כחשבון הזה שהוא משא " חמורים ו' אתונות. והשתא אתי שפיר, דלא מצינו נכתב אלא וירא את העגלות, ולא שום חמורים ואתונות וק"ל. בשם הגאון מהרש"ל):

מטוב מצרים. מצינו בגמרא ששלח לו יין ישן, שדעת זקנים נוחה הימנו. ומדרש אגדה, גריסין של פול:

בר ולחם. כתרגומו:

ומזון. ליפתן (כך גירסת רא"ם):

He sent his brothers off and they went.
He said to them, Do not be troubled
along the way.

24 וַיִּשְׁלַח אֶת־אֶחָיו וַיֵּלְכוּ וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם אֵל-תִּרְגְּזוּ

בַּדֶּרֶךְ:

וַיִּשְׁלַח יֵת אֶחָהִי וַאֲזָלוּ וַאֲמַר לְהוֹן לֹא תִתְנַצֵּון בְּאֶרְחָא

Rashi

אל תרגזו בדרך. אל תתעסקו בדבר הלכה, שלא תרגז עליכם הדרך. דבר אחר אל תפסיעו פסיעה גסה, והכנסו בחמה לעיר. לפי פשוטו של מקרא יש לומר, לפי שהיו נכלמים, היה דואג שמא יריבו בדרך על דבר מכירתו, להתוכח זה עם זה ולומר, על ידך נמכר, אתה ספרת לשון הרע עליו, וגרמת לנו לשנאתו:

They went up from Egypt, and they
came to the land of Canaan, to their
father Yaakov.

25 וַיֵּעָלוּ מִמִּצְרַיִם וַיָּבֹאוּ אֶרֶץ כְּנָעַן אֶל־יַעֲקֹב אָבִיהֶם:

וּסְלִיקוּ מִמִּצְרַיִם וַאֲתוּ לְאֶרְעָא דְּכְנַעַן לְוֵת יַעֲקֹב
אָבוֹהוֹן

They told him saying, Yoseif is still alive, and he is ruler of all the land of Egypt. His [Yaakov's] heart stood still, for he could not believe them.

וַחֲוִיאוּ לֵה לְמִימַר עַד כָּעֵן יוֹסֵף קִים וְאָרִי הוּא שְׁלִיט
בְּכָל אֶרֶץ דְּמִצְרַיִם וְהוּוּ מְלִיָּא פִיגֵן עַל לִבָּה אָרִי לֹא
הֵימִין לְהוֹן

26 וַיִּגְדּוּ לוֹ לֹא מָר עוֹד יוֹסֵף חַי וְכִי־הוּא מִשָּׁל בְּכָל־אֶרֶץ

מִצְרַיִם וַיִּפֶּגּ לְבֹו כִי לֹא־הֶאֱמִין לָהֶם: ^{to be sluggish}

Rashi

וכי הוא מושל. ואשר הוא מושל:

ויפג לבו. נחלף לבו והלך מלהאמין, לא היה לבו פונה אל הדברים, לשון מפיגין טעמן בלשון משנה, וכמו מאין הפגות (איכה ג, מט), וריחו לא נמר (ירמיה מז, יא), מתרגמין וריחיה לא פג:

They told him all the words of Yoseif which he had spoken to them, and he saw the wagons that Yoseif had sent to carry him. [Then] the spirit of their father Yaakov was revived.

וּמְלִילוֹ עֲמָה יָת כָּל פִּתְגָּמֵי יוֹסֵף דִּי מְלִיל עֲמָהוֹן וַחֲזָא
יָת עֲגָלָתָא דִּשְׁלַח יוֹסֵף לְמַטָּל יִתָּה וְשִׁרְתָּ רֹחַ נְבוּאָה
עַל יַעֲקֹב אֲבוּהוֹן

27 וַיִּדְּבְרוּ אֵלָיו אֶת כָּל־דִּבְרֵי יוֹסֵף אֲשֶׁר דִּבֶּר אֲלֵהֶם וַיֵּרָא

אֶת־הָעֲגָלוֹת אֲשֶׁר־שָׁלַח יוֹסֵף לְשֵׂאת אֹתוֹ וַתְּחִי רוּחַ

יַעֲקֹב אֲבִיהֶם:

Rashi

את כל דברי יוסף. סימן מסר להם, במה היה עוסק כשפירש ממנו, בפרשת עגלה ערופה, זהו שנאמר וירא את העגלות אשר שלח יוסף, ולא נאמר אשר שלח פרעה:

ותחי רוח יעקב. שרתה עליו שכינה שפירשה ממנו:

חמישי

Yisrael said, It is too much ! My son
Yoseif still lives. I will go and see him
before I die.

28 וַיֹּאמֶר יִשְׂרָאֵל רַב עוֹד־יוֹסֵף בְּנִי חַי אֲלֵכָה וְאֶרְאֶנּוּ

בְּטָרֶם אָמוּת:

וַאֲמַר יִשְׂרָאֵל סֵגִי לִי חֲדָוָא עַד כְּעַן יוֹסֵף בְּרִי מֵיָם
אֲזִיל וְאֶחְזֶנָּה עַד לֹא אָמוּת

Rashi

רב עוד. רב לי עוד שמחה וחדוה, הואיל ועוד יוסף בני חי:

בראשית 46

Yisrael journeyed with all that he
possessed, and he came to Beer Sheva.
He offered sacrifices [there] to the God
of his father Yitzchok.

1 וַיֵּסַע יִשְׂרָאֵל וְכָל־אֲשֶׁר־לוֹ וַיָּבֹא בְּאֶרֶה שְׁבַע וַיִּזְבַּח

זִבְחִים לֵאלֹהֵי אָבִיו יִצְחָק:

וַיֵּסַע יִשְׂרָאֵל וְכָל דֵּי לֵה וַאֲתָא לְבֶאֱר שְׁבַע וַיִּזְבַּח
זִבְחִין לֵאלֹהֵי דְאָבוּהִי יִצְחָק

Rashi

בארה שבע. כמו לבאר שבע ה"א בסוף תיבה, במקום למ"ד בתחלתה:

לאלהי אביו יצחק. חייב אדם בכבוד אביו יותר מבכבוד זקנו לפיכך תלה ביצחק ולא באברהם:

Elohim said to Yisrael in a night vision,
and He said, Yaakov, Yaakov. And he
said, Here I am.

2 וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים | לְיִשְׂרָאֵל בְּמַרְאֵת הַלַּיְלָה וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב

| יַעֲקֹב וַיֹּאמֶר הִנְנִי:

וַאֲמַר יי לְיִשְׂרָאֵל בְּחֻזִּי דְלֵילִיָּא וַאֲמַר יַעֲקֹב יַעֲקֹב
וַאֲמַר הָא אָנָּא

Rashi

יעקב יעקב. לשון חבה:

He said I am the Almighty, God of your father. Do not be afraid to do down to Egypt, for there I will make you into a great nation.

וַאֲמַר אֲנִי אֱלֹהִים דְּאֲבוּךָ לֹא תִדְחַל מִלְּמִיחַת
לְמִצְרַיִם אֲרִי לְעַם סְגִי אֲשׁוּנָה תִמְנֶן

3 וַיֹּאמֶר אֲנֹכִי הָאֵל אֱלֹהֵי אֲבִיךָ אֶל־תִּירָא מִרְדֵּה
מִצְרַיִם כִּי־לִגְוִי גָדוֹל אֲשִׁימֶךָ שָׁם:

Rashi

אל תירא מרדה מצרימה. לפי שהיה מצר על שנזקק לצאת לחוצה לארץ:

I will go down with you to Egypt, and I will also surely bring you up again. Yoseif shall place his hand upon your eyes.

אֲנִי אֵחָוֹת עִמָּךְ לְמִצְרַיִם וְאֲנִי אֶסְקְנָךְ אִף אֶסְקֶא
וַיֹּסֶף יִשְׁוִי יְדוּהִי עַל עֵינֶיךָ

4 אֲנֹכִי אֶרְדָּ עִמָּךְ מִצְרַיִם וְאֲנֹכִי אֶעֱלֶךָ גַּם־עֹלָה וַיֹּסֶף
יָשִׁית יָדוֹ עַל־עֵינֶיךָ:

Rashi

ואנכי אעלה. הבטיחו להיות נקבר בארץ:

Yaakov rose up from Beer Sheva. The sons of Yisrael transported their father Yaakov, their children, their wives in the wagons that Pharaoh had sent to carry him.

וַקָּם יַעֲקֹב מִבְּעֵר שֶׁבַע וַנִּטְלוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל יֵת יַעֲקֹב
אֲבוֹהוֹן וַיִּתְּ טַפְלֵהוֹן וַיִּתְּ נָשִׁיהוֹן בַּעֲגָלֹתָא דִּי שְׁלַח
פֶּרֶעָה לְמַטְלָה יֵתָהּ

5 וַיָּקָם יַעֲקֹב מִבְּעֵר שֶׁבַע וַיִּשְׂאוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶת־יַעֲקֹב
אֲבֵיהֶם וְאֶת־^{children} טַפָּם וְאֶת־נָשֵׁיהֶם בַּעֲגָלוֹת
אֲשֶׁר־שְׁלַח פֶּרֶעָה לְשָׂאתָ אֹתוֹ:

They took their livestock and their possessions that they had acquired in the land of Canaan, and they came to Egypt; Yaakov and all his descendants with him.

6 וַיִּקְחוּ אֶת־מִקְנֵיהֶם וְאֶת־רְכוּשָׁם ^{property} אֲשֶׁר ^{to lay up} רָכְשׁוּ

בְּאֶרֶץ כְּנָעַן וַיָּבֹאוּ מִצְרַיִם יַעֲקֹב וְכָל־זֶרְעוֹ אֹתוֹ:

וידברו ית גיתיהון וית קניניהון די קנו בארעא דכנען
ואתו למצרים יעקב וכל בנוהי עמה

Rashi

אשר רכשו בארץ כנען. אבל מה שרכש בפדן ארם נתן הכל לעשו, בשביל חלקו במערת המכפלה, אמר, נכסי חוצה לארץ אינן כדאי לי, וזהו אשר פירתי לי, העמיד לו צבורין של זהב ושל כסף כמין כרי, ואמר לו טול את אלו:

His sons and grandsons were with him.
His daughters and his granddaughters,
and all his descendants he brought with him to Egypt.

7 בָּנָיו וּבְנֵי בָנָיו אִתּוֹ בָּנוּתָיו וּבָנוֹת בָּנָיו וְכָל־זֶרְעוֹ הָבִיא

אֹתוֹ מִצְרַיִם: (ס)

בנוהי ובני בנוהי עמה בנותה ובנות בנוהי וכל זרעה
איתי עמה למצרים

Rashi

ובנות בניו. סרה בת אשר ויכבד בת לוי:

These are the names of the sons of Yisrael who were coming to Egypt, Yaakov and his sons. The firstborn of Yaakov was Reuvein.

8 וְאֵלֶּה שְׁמוֹת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל הַבָּאִים מִצְרַיִם יַעֲקֹב וּבָנָיו

בְּכֹר יַעֲקֹב רְאוּבֵן:

ואליו שמהת בני ישראל דעלו למצרים יעקב ובנוהי
בוכרא דיעקב ראובן

Rashi

הבאים מצרימה. על שם השעה קורא להם הכתוב באים, ואין לתמוה על אשר לא כתב אשר באו:

The sons of Reuvein [were]: Chanoch, Phallu, Chetzron and Carmi.

9 וּבְנֵי רְאוּבֵן חֲנוּךְ וּפְלֹא וְחֶצְרֹן וְכַרְמִי:

ובני ראובן חנוך ופלוא וחצרן וכרמי

The sons, of Shimon [were]: Yemueil,
Yamin, Ohad, Yachin, Tzochar and
Shaul, the son of the Canaanite woman.

10 וּבְנֵי שִׁמְעוֹן יְמוּעַל וַיָּמִין וְאֶהֱד וַיִּכִּין וְצַחַר וְשָׁאוּל
בֶּן־הַכְּנַעֲנִית:

וּבְנֵי שִׁמְעוֹן יְמוּעַל וַיָּמִין וְאֶהֱד וַיִּכִּין וְצַחַר וְשָׁאוּל בֶּר
כְּנַעֲנִיתָא

Rashi

בן הכנענית. בן דינה שנבעלה לכנעני. כשהרגו את שכם, לא היתה דינה רוצה לצאת עד שנשבע לה שמעון שישאנה (ב"ר
פ, יא):

The sons of Levi [were] Gershon,
Kehas and Merari.

11 וּבְנֵי לֵוִי גֵרְשׁוֹן קֵהֶת וּמֶרָרִי:

וּבְנֵי לֵוִי גֵרְשׁוֹן קֵהֶת וּמֶרָרִי

The sons of Yehudah [were]: Eir, Onan,
Sheiloh, Peretz and Zorach. Eir and
Onan died in the land of Canaan. The
sons of Peretz were Chetzron and
Chamul.

12 וּבְנֵי יְהוּדָה עֵר וְאוֹנָן וְשֵׁלָה וּפְרִיץ וְזָרַח וַיָּמָת עֵר וְאוֹנָן
בְּאֶרֶץ כְּנָעַן וַיְהִי בְנֵי־פְרִיץ חֲצִרֹן וְחָמוּל:

וּבְנֵי יְהוּדָה עֵר וְאוֹנָן וְשֵׁלָה וּפְרִיץ וְזָרַח וַיָּמָת עֵר וְאוֹנָן
בְּאֶרֶץ כְּנָעַן וַיְהִי בְנֵי פְרִיץ חֲצִרֹן וְחָמוּל

The sons of Yissachar [were]: Tolah,
Phuvah, Yov and Shimron.

13 וּבְנֵי יִשָּׁשכָר תּוֹלַע וּפְוָה וַיּוֹב וְשִׁמְרוֹן:

וּבְנֵי יִשָּׁשכָר תּוֹלַע וּפְוָה וַיּוֹב וְשִׁמְרוֹן

The sons of Zevulun [were]: Sered,
Eilon and Yachle'eil.

14 וּבְנֵי זְבֻלֹן סֶרֶד וְאֵלֹן וַיַּחְלָאֵל:

וּבְנֵי זְבֻלֹן סֶרֶד וְאֵלֹן וַיַּחְלָאֵל

These are the sons of Leah that she bore to Yaakov in Padan Aram, along with his daughter Deenah. All the souls of his sons and daughters were thirty-three.

אלין בני לאה דילידת ליעקב בפדן ארם וית דינה
ברתה כל נפש בנוהי ובנתה תלתין ותלת

Rashi

אלה בני לאה ואת דינה בתו. הזכרים תלה בלאה והנקבות תלה ביעקב, ללמדך, אשה מזרעת תחלה יולדת זכר, איש מזרע תחלה יולדת נקבה:

שלשים ושלש. ובפרטן אי אתה מוצא אלא ל"ב, אלא זו יוכבד שנולדה בין החומות בכניסתן לעיר, שנאמר אשר ילדה אתה ללוי במצרים, לידתה במצרים ואין הורתה במצרים:

The sons of Gad [were]: Tzifyon, Chagi, Shuni, Etzbon, Eiri, Arodi, and Areili.

ובני גד צפיון וחגי שוני ואצבון ערי וארודי ואראלי

The sons of Asher [were]: Yimnah, Yishvah, Yishvi, and Beriah, and their sister, Serach. The sons of Beriah [were]: Chever and Malki'eil.

ובני אשר ימנה וישוה וישוי ובריעה ושרח אחתהון
ובני בריעה חפר ומלכיאל

These are the sons of Zilpah, whom Lavan gave to his daughter, Leah. She bore these to Yaakov, sixteen souls.

אלין בני זלפה די ייב לכן ללאה ברתה וילידת ית
אלין ליעקב שית עשרי נפשא

15 אלה | בני לאה אשר ילדה ליעקב בפדן ארם ואת
דינה בתו כל נפש בנוי ובנותיו שלשים ושלש:

16 ובני גד צפיון וחגי שוני ואצבון ערי וארודי ואראלי:

17 ובני אשר ימנה וישוה וישוי ובריעה ושרח אחתם
ובני בריעה חפר ומלכיאל:

18 אלה בני זלפה אשר נתן לכן ללאה בתו ותלד
את אלה ליעקב שש עשרה נפש:

The sons of Rochel, Yaakov's wife
[were]: Yoseif and Binyomin.

19 בְּנֵי רָחֵל אִשְׁתּוֹ יַעֲקֹב יוֹסֵף וּבִנְיָמִן:

בְּנֵי רָחֵל אִמְתּוֹ יַעֲקֹב יוֹסֵף וּבִנְיָמִן

Rashi

בני רחל אשת יעקב. ובכולן לא נאמר בהן אשת, אלא שהיתה עיקרו של בית.

In the land of Egypt, [sons] were born
to Yoseif, which were born to him by
Osnas, daughter of Poti Phera, priest of
On; [they were] Menasheh and
Ephraim.

20 וַיֵּלֶד לְיוֹסֵף בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם אִשָּׁר יָלְדָהּ לוֹ אֲסֵנַת

בֵּת פְּוֹטִי פְרַע כְּהֵן אֵן אֶת־מְנַשֶּׁה וְאֶת־אֶפְרַיִם:

וַאֲתִילִידוֹ לְיוֹסֵף בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם דִּילִידַת לֵה אֲסֵנַת

בֵּת פְּוֹטִי פְרַע רַבָּא דְאֵון יֵת מְנַשֶּׁה וְיֵת אֶפְרַיִם

The sons of Binyomin [were]: Bela,
Becher, Ashbeil, Geiroh, Naamon, Eichl,
Rosh, Muppim, Chuppim and Ard.

21 וּבְנֵי בִנְיָמִן בִּלְעָ וְכָכֵר וְאַשְׁבֵּל גֵּרָא וְנַעֲמָן אַחֵי וְרָאֵשׁ

מִפִּים וְחַפִּים וְאַרְדִּי:

וּבְנֵי בִנְיָמִן בִּלְעָ וְכָכֵר וְאַשְׁבֵּל גֵּרָא וְנַעֲמָן אַחֵי וְרָאֵשׁ

מִפִּים וְחַפִּים וְאַרְדִּי

These are the sons of Rochel that she
bore to Yaakov. All the souls were
fourteen.

22 אֵלֶּה בְּנֵי רָחֵל אִשְׁרָא יָלַד לְיַעֲקֹב כָּל־נַפְשָׁא אַרְבַּעַה

עָשָׂר:

אֵלֶּין בְּנֵי רָחֵל דְּאִתִּילִידוֹ לְיַעֲקֹב כָּל נַפְשָׁא אַרְבַּעַה

עָשָׂר

The sons of Don [were] Chushim.

23 וּבְנֵי־דֹן חֻשִׁים:

וּבְנֵי דֹן חֻשִׁים

The sons of Naftali were: Yachtze'eil,
Guni, Yeitzer and Shileim.

24 וּבְנֵי נַפְתָּלִי יַחְצִאֵל וְגוּנִי וְיִצֵּר וְשִׁלֵּם:

וּבְנֵי נַפְתָּלִי יַחְצִאֵל וְגוּנִי וְיִצֵּר וְשִׁלֵּם

These are the sons of Bilhah whom
Lavan gave to his daughter Rochel. She
bore these to Yaakov, seven souls in all.

אלין בני בלהה דיהב לבן לרחל ברתה וילידת ית
אלין ליעקב כל נפשא שבועא

All the souls coming with Yaakov to
Egypt, who came out of his loins, not
counting the wives of Yaakov's sons, all
the souls totaled sixty-six.

כל נפשא דעלא ליעקב למצרים נפקי ירפה בר מנשי
בני יעקב כל נפשתיא שתין ושית

25 אלה בני בלהה אשר נתן לבן לרחל בתו ותלד
את־אלה ליעקב כל־נפש שבועה:

26 כל־הנפש הבאה ליעקב מצרימה יצאי ירכו מלבד
נשי בני־יעקב כל־נפש נשים ונשי:

Rashi

כל הנפש הבאה ליעקב. שיצאו מארץ כנען לבא למצרים, ואין הבאה זו לשון עבר, אלא לשון הווה, כמו בערב היא באה (אסתר ב, יד), וכמו והנה רחל בתו באה עם הצאן, לפיכך טעמו למטה באל"ף, לפי שכשיצאו לבוא מארץ כנען, לא היו אלא נשים ונשי, והשני, כל הנפש לבית יעקב הבאה מצרימה שבעים, הוא לשון עבר, לפיכך טעמו למעלה בבי"ת, לפי שמשבאו שם היו שבעים, שמצאו שם יוסף ושני בניו, ונתוספה להם יוכבד בין החומות. (ועיין בביאור לתרגום יונתן ומשם תמצא לרוות צמאונך ברש"י). ולדברי האומר תאומות נולדו עם השבטים, צריכים אנו לומר שמתו לפני ירידתן למצרים, שהרי לא נמנו כאן. מצאתי בויקרא רבה (ד, ו) עשו שש נפשות היו לו, והכתוב קורא אותן נפשות ביתו לשון רבים, לפי שהיו עובדין לאלהות הרבה. יעקב שבעים היו לו, והכתוב קורא אותן נפש, לפי שהיו עובדים לאל אחד:

The sons of Yoseif who were born to
him in Egypt were [another] two souls.
All the souls of the house of Yaakov
that came to Egypt were seventy.

ובני יוסף די אתילידו ליה במצרים נפשתיא תרין כל
נפשתיא לבית יעקב דעלו למצרים שבועין

27 ובני יוסף אשר ילדלו במצרים נפש שנים כל־הנפש
לבית־יעקב הבאה מצרימה שבעים: (פ)

שישי

He [Yaakov] sent Yehudah ahead of him to Yoseif, so that he might direct him to Goshen. They then came to the land of Goshen.

28 וְאֶת־יְהוּדָה שָׁלַח לְפָנָיו אֶל־יוֹסֵף לְהוֹרֹת לְפָנָיו גִּשְׁנָה

וַיָּבֹאוּ אֶרְצָה גִשְׁן:

וְיֵת יְהוּדָה שָׁלַח קִדְמוֹהִי לְוֵת יוֹסֵף לְפָנָהּ קִדְמוֹהִי
לְגִשְׁן וְאֵתוֹ לְאֶרְצָה דְּגִשְׁן

Rashi

להורות לפניו. כתרגומו, לפנות לו מקום ולהורות היאך יתיישב בה:

לפניו. קודם שיגיע לשם. ומדרש אגדה להורות לפניו, לתקן לו בית תלמוד שמשם תצא הוראה:

Yoseif harnessed his chariot, and went up to greet his father, Yisrael in Goshen. [When] he appeared before him, he fell on his neck, and wept on his neck for a long time.

29 וַיֹּאסֶר יוֹסֵף מְרֻכְבָּתוֹ וַיַּעַל לְקִרְאֹת־יִשְׂרָאֵל אָבִיו גִּשְׁנָה

the back of
the neck

וַיֵּרָא אֵלָיו וַיִּפֹּל עַל־צוּאָרָיו וַיִּבֶךְ עַל־צוּאָרָיו עוֹד:

וַיִּסָּקֵם יוֹסֵף רַתְּכוּהִי וּסְלִיק לְקִדְמוֹת יִשְׂרָאֵל אָבִיוהִי
לְגִשְׁן וְאֵתְגָלִי לָהּ וַנִּפֹּל עַל צוּאָרָהּ וּבָכָא עַל צוּאָרָהּ
עוֹד

Rashi

ויאסר יוסף מרכבתו. הוא עצמו אסר את הסוסים למרכבה, להזדרז לכבוד אביו:

וירא אליו. יוסף נראה אל אביו:

ויבך על צואריו עוד. לשון הרבות בכיה, וכן פי לא על איש ישים עוד (איוב לד, כג), לשון רבוי הוא, אינו שם עליו עילות
נוספות על חטאיו, אף כאן הרבה והוסיף בבכי יותר על הרגיל, אבל יעקב לא נפל על צוארי יוסף ולא נשקו, ואמרו רבותינו,
שהיה קורא את שמע:

Yisrael said to Yoseif, Now I can die;
after I have seen your face that you are
alive.

וַיֹּאמֶר יִשְׂרָאֵל לְיוֹסֵף אֵלּוּ אָנָּה מָאִית זְמַנָּה הָדָא
מִנַּחֲמִים אָנָּה בְּתֵר דְּחַזִּיתִי יְת אִפִּידְךָ אֲרִי עַד כְּעַן אֲתָּ
קַיִם

Rashi

אמותה הפעם. פשוטו כתרגומו. ומדרשו, סבור הייתי למות שתי מיתות. בעולם הזה ולעולם הבא, שנסתלקה ממני שכינה,
והייתי אומר שיתבעני הקב"ה מיתתך, עכשיו שעודך חי, לא אמות אלא פעם אחת:

Yoseif said to his brothers and to his
father's household, I will go up and tell
Pharaoh. I will say to him, My brothers
and my father's household, who were in
the land of Canaan, have come to me.

וַיֹּאמֶר יוֹסֵף לְאֶחָוָהִי וּלְבֵית אָבֹהִי אֶסֶק וְאֶחָוִי לְפָרְעָה
וַיֹּאמֶר לָהּ אֶחָוִי וּבֵית אָבִיא דִּי בְּאַרְעָא דְכַנְעַן עָלִי לְוָתִי

30 וַיֹּאמֶר יִשְׂרָאֵל אֶל־יוֹסֵף אֲמוֹתָהּ הַפֶּעַם אַחֲרֵי רְאוֹתִי
אֶת־פָּנֶיךָ כִּי עוֹדְךָ חַי:

31 וַיֹּאמֶר יוֹסֵף אֶל־אֶחָיו וְאֶל־בֵּית אָבִיו אֵלַעְלֶה וְאֶגִּידָה
לְפָרְעָה וְאֹמְרָה אֵלָיו אֶחָוִי וּבֵית־אָבִי אֲשֶׁר בְּאַרְצ־כְּנָעַן
בָּאוּ אֵלָי:

Rashi

ואמרה אליו אחי וגו'. ועוד אומר לו והאנשים רועי צאן וגו':

The men are shepherds, for they are
owners of livestock. Their sheep, their
cattle, and all their possessions, they
have brought [with them.]

וַגְּבִרְיָא רַעִי עָנָא אֲרִי גְבִרִי מְרִי גִיתִי הוּוּ וְעִנְהוֹן
וְתוֹרְהוֹן וְכָל דִּי לְהוֹן אִיתִיאוּ

And when Pharaoh calls you, and says,
What is your occupation,

וַיְהִי אֲרִי יִקְרִי לָכֹון פְּרָעָה וַיֹּמַר מָה עוֹבְדִיכֹון

32 וְהָאֲנָשִׁים רַעִי צֹאן כִּי־אֲנָשִׁי מִקְנֶה הֵיוּ וְצֹאנָם וּבְקָרָם
וְכָל־אֲשֶׁר לָהֶם הֵבִיאוּ:

33 וְהָיָה כִּי־יִקְרָא לָכֶם פְּרָעָה וְאָמַר מַה־מַּעֲשֵׂיכֶם:

You should say, Your servants have been livestock owners from our youth until now, we and our fathers; so that you will be able to settle in the land of Goshen, since every shepherd is abhorrent to Egypt.

וְתִמְרוּן גְּבֵרִי מְרִי גִיתִי הוּא עֲבָדִיד מְעֹלְמָנָא וְעַד כְּעַן
אִף אֲנַחְנָא אִף אֲבֹתָנָא בְּדִיל דִּי תִתְבוֹן בְּאַרְעָא
דְּגִשֹׁן אֲרִי מְרַחֲקִין מִצְרָאִי כָּל רְעֵי עָנָא

34 וְאָמְרָתֶם אֲנָשִׁי מִקְנֶה הָיוּ עֲבָדֶיךָ מִנְעוּרֵינוּ וְעַד־עַתָּה
גַּם־אֲנַחְנוּ גַם־אֲבֹתֵינוּ בְּעֶבֶר תִּשְׁבוּ בְּאַרְץ גִּשְׁן
כִּי־תֹעֲבַת מִצְרַיִם כָּל־רְעָה צֹאן:

Rashi

בעבור תשבו בארץ גשן. והיא צריכה לכם, שהיא ארץ מרעה, וכשתאמרו לו שאין אתם בקיין במלאכה אחרת, ירחיקכם מעליו ויושיבכם שם:
כי תועבת מצרים כל רעה צאן. לפי שהם להם אלהות:

בראשית 47

Yoseif came and told Pharaoh, and he said, My father, and my brothers, their sheep, their cattle, and all their possessions, have come from the land of Canaan, and they are now in the land of Goshen.

וְאֵתָא יוֹסֵף וְחַוִּי לְפָרְעָה וְאָמַר אָבָא וְאֶחָי וְעִנְהוֹן
וְתוֹרְהוֹן וְכָל דִּי לְהוֹן אֶתוּ מֵאַרְעָא דְכְנָעַן וְהָא אֲנוּן
בְּאַרְעָא דְגִשֹׁן

1 וַיָּבֹא יוֹסֵף וַיֵּגֶד לְפָרְעָה וַיֹּאמֶר אָבִי וְאֶחָי וְצֹאֲנָם
וּבְקָרָם וְכָל־אֲשֶׁר לָהֶם בָּאוּ מֵאֶרֶץ כְּנָעַן וְהֵם בְּאַרְץ
גִּשְׁן:

From among his brothers, he took five men, and he presented them to Pharaoh.

2 וּמִקְצֵה אָחִיו לָקַח חֲמִשָּׁה אָנָשִׁים וַיִּצְגֵם לִפְנֵי
to place permanently

פרעה:

וּמִקְצֵת מִן אֲחֹהֵי דְבַר חֲמִשָּׁא גְבִרִין וַאֲקִימְנוּן קָדָם

פרעה

Rashi

ומקצה אחיו. מן הפחותים שבהם לגבורה, שאין נראים גבורים, שאם יראה אותם גבורים, יעשה אותם אנשי מלחמתו. ואלה הם, ראובן, שמעון, לוי, יששכר, ובנימין, אותן שלא כפל משה שמותם כשברכן, אבל שמות הגבורים כפל. וזאת ליהודה ששמע ה' קול יהודה, ולגד אמר ברוך מרחיב גד, ולנפתלי אמר נפתלי, ולדן אמר דן, וכן לזבולון, וכן לאשר. זהו לשון בראשית רבה (צה, ד) שהיא אגדת ארץ ישראל, אבל בגמרא בבליית שלנו מצינו, שאותן שכפל משה שמותן הם החלשים, ואותן הביא לפני פרעה, ויהודה שהוכפל שמו, לא הוכפל משום חלשות, אלא טעם יש בדבר, כדאיתא בבא קמא (צב.). ובברייתא דספרי שנינו בוזאת הברכה כמו בגמרא שלנו:

Pharaoh said to his brothers, What is your occupation? They said to Pharaoh, Your servants are shepherds, we and our fathers.

3 וַיֹּאמֶר פֶּרֶעַה אֶל־אָחָיו מַה־מַּעֲשֵׂיכֶם וַיֹּאמְרוּ אֶל־פֶּרֶעַה

רָעָה צֹאן עֲבָדֶיךָ גִּם־אֲנַחְנוּ גִם־אֲבוֹתֵינוּ:

וַיֹּאמֶר פֶּרֶעַה לְאֲחֹהֵי מָה עֹבְדִיכֶם וַיֹּאמְרוּ לְפֶרֶעַה רָעִי
עֲנָא עֲבָדִיד אֶף אֲנַחְנָא אֶף אֲבָהֵתָנָא

They said to Pharaoh, We have come to live in the land temporarily, since there is no pasture for your servant's flocks, because the famine is severe in the land of Canaan. Now then, please let your servants settle in the land of Goshen.

4 וַיֹּאמְרוּ אֶל־פֶּרֶעַה לְגֹר בְּאֶרֶץ גֹּשֶׁן כִּי־אֵין מִרְעָה

לְצֹאן אֲשֶׁר לְעֲבָדֶיךָ כִּי־כָבֵד הָרָעַב בְּאֶרֶץ כְּנָעַן וְעַתָּה

יִשְׁבּוּ־נָא עֲבָדֶיךָ בְּאֶרֶץ גֹּשֶׁן:

וַיֹּאמְרוּ לוֹת פֶּרֶעַה לְאֲתוֹתָבָא בְּאֶרְעָא אֲתִינָא אַרִי לִית
רָעִיא לְעֲנָא דִּי לְעֲבָדִיד אַרִי תְקִיף כִּפְנָא בְּאֶרְעָא
דְּכְנָעַן וְכַעַן יִתְבוּן כְּעַן עֲבָדִיד בְּאֶרְעָא דְּגֹשֶׁן

Pharaoh said to Yoseif, Your father and your brothers have come to you.

וַיֹּאמֶר פַּרְעֹה לְיוֹסֵף לְמִימָר אָבוֹדְךָ וְאֶחָיִךְ אֵתוּ לְוָתְךָ

The land of Egypt is before you. In the best of the land, settle your father and your brothers. Let them settle in the land of Goshen. If you know of capable men among them, appoint them livestock officers over my [herds.]

אֶרֶעָא דְּמִצְרַיִם קִדְמָךְ הִיא בְּדִשְׁפִיר בְּאַרְעָא אוֹתִיב יִתְ

אַבוֹדְךָ וְיִתְ אֶחָיִךְ יִתְבוֹן בְּאַרְעָא דְּגִשֹׁן וְאִם יִדְעַתּוּ וְאִית

בְּהוֹן גְּבִרִין דְּחִילָא וְתַמְנָנוּן רַבְנֵי גִיתִי עַל דִּי לִי

5 וַיֹּאמֶר פַּרְעֹה אֶל־יוֹסֵף לֵאמֹר אָבִיךָ וְאֶחָיִךְ בָּאוּ אֵלֶיךָ:

6 אֶרֶץ מִצְרַיִם לְפָנֶיךָ הִוא בְּמִטָּב הָאָרֶץ הַזֹּשֶׁב ^{the best}

אֶת־אָבִיךָ וְאֶת־אֶחָיִךְ יֵשְׁבוּ בְּאֶרֶץ גִּשֹׁן וְאִם־יִדְעַתּוּ

וְיִשְׁבֻּם אֲנָשֵׁי־חֵיל וְשִׁמְתָּם שָׂרֵי מִקְנֵה עַל־אֲשֶׁר־לִי:

Rashi

אנשי חיל. בקיאים באומנות לרעות צאן:

על אשר לי. על צאן שלי:

Yoseif [then] brought in Yaakov, his father, and presented him to Pharaoh; and Yaakov blessed Pharaoh.

וְאֵיתִי יוֹסֵף יִתְ יַעֲקֹב אָבוֹהִי וְאֶקִּימָנָה קֶדֶם פַּרְעֹה

וּבְרִיךְ יַעֲקֹב יִתְ פַּרְעֹה

7 וַיָּבֵא יוֹסֵף אֶת־יַעֲקֹב אָבִיו וַיַּעֲמֵדְהוּ לִפְנֵי פַרְעֹה וַיִּבְרָךְ

יַעֲקֹב אֶת־פַּרְעֹה:

Rashi

ויברך יעקב. היא שאילת שלום, כדרך כל הנראים לפני המלכים לפרקים שלודי"ר בלע"ז:

Pharaoh said to Yaakov, How many are the years of your life?

וַיֹּאמֶר פַּרְעֹה לְיַעֲקֹב כַּמָּה יוֹמֵי שְׁנֵי חַיֶּיךָ

8 וַיֹּאמֶר פַּרְעֹה אֶל־יַעֲקֹב כַּמָּה יְמֵי שְׁנֵי חַיֶּיךָ:

Yaakov said to Pharaoh, The years of my temporary residence are one hundred and thirty years. Few and troublesome have been the days of my life. I have not attained the years of my father's lives, in the days of their temporary residence.

a
temporary
abode
9 וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל־פַּרְעֹה יְמֵי שְׁנֵי מְגוּרֵי שְׁלָשִׁים

וּמֵאֵת שָׁנָה מְעַט וְרַעִים הָיוּ יְמֵי שְׁנֵי חַיִּי וְלֹא

to reach
הַשִּׁיגוּ אֶת־יְמֵי שְׁנֵי חַיֵּי אֲבֹתַי בְּיָמֵי מְגוּרֵיהֶם:

וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב לְפַרְעֹה יְוֹמֵי שְׁנֵי תוֹתְבוֹתֵי מָאָה וּתְלָתִין
שָׁנִין זְעִירִין וּבִישׁוֹן הָיוּ יְוֹמֵי שְׁנֵי חַיִּי וְלֹא אֲדַבֵּיקוּ יָת
יְוֹמֵי שְׁנֵי חַיֵּי אֲבֹתַי בְּיָוֵמֵי תוֹתְבוֹתֵהוֹן

Rashi

שני מגורי. ימי גרותי, כל ימי הייתי גר בארץ:

ולא השיגו. בטובה:

Yaakov blessed Pharaoh, and left Pharaoh's presence.

10 וַיְבָרֶךְ יַעֲקֹב אֶת־פַּרְעֹה וַיֵּצֵא מִלִּפְנֵי פַרְעֹה:

וַיְבָרֶךְ יַעֲקֹב יָת פַּרְעֹה וַיִּפָּק מִן קֶדֶם פַּרְעֹה

Rashi

ויברך יעקב. כדרך כל הנפטרים מלפני שרים, מברכים אותם ונוטלים רשות. ומה ברכה ברכו, שיעלה גילוס לרגליו, לפי שאין
ארץ מצרים שותה מי גשמים, אלא גילוס עולה ומשקה, ומברכתו של יעקב ואילך, היה פרעה בא אל גילוס, והוא עולה
לקראתו ומשקה את הארץ (תנחומא ישן נשא כו):

שביעי

Yoseif settled his father and his brothers, and gave them a possession in the land of Egypt, in the best part of the land, in the land of Ramseis, as Pharaoh had ordered.

וַיֹּסֶף יוֹסֵף יֵת אָבוֹהִי וְיֵת אֲחֻהוּ וַיַּהֲבֵהם לְהוֹן אֶחְסָנָא
בְּאַרְעָא דְּמִצְרַיִם בְּדִשְׁפִיר בְּאַרְעָא בְּאַרְעָא דְּרַעַמְסֵס
כְּמָא דִּי פִקִּיד פְּרַעָה

Rashi

רעמסס. מארץ גושן היא:

Yoseif provided his father, his brothers, and all his father's household with bread according to [the needs of] the children.

וְזֶן יוֹסֵף יֵת אָבוֹהִי וְיֵת אֲחֻהוּ וְיֵת כָּל בֵּית אָבוֹהִי
לְחֶמָא לְפֻם טַפְלָא

Rashi

לפי הטף. לפי הצריך לכל בני ביתם:

There was no bread in all the land, for the famine was very severe. The land of Egypt, and Canaan were worn out because of the famine.

וְלֶחֱמָא לִית בְּכָל אֶרֶעָא אֲרִי תַקִּיף כְּפָנָא לְחֶדָא
וְאַשְׁתַּלְהִי עָמָא דְּאַרְעָא דְּמִצְרַיִם וְעָמָא דְּאַרְעָא דְּכְנַעַן
מִן קֳדָם כְּפָנָא

Rashi

11 וַיֹּשֶׁב יוֹסֵף אֶת־אָבִיו וְאֶת־אֲחָיו וַיֵּתֵן לָהֶם אֶחְזָה

the best

בְּאַרְץ מִצְרַיִם בְּמִיטָב הָאָרֶץ בְּאַרְץ רַעַמְסֵס כְּאֲשֶׁר

צוה פרעה:

12 וַיַּכְלִל יוֹסֵף אֶת־אָבִיו וְאֶת־אֲחָיו וְאֶת כָּל־בֵּית אָבִיו

children

לֶחֶם לְפִי הַטָּף :

to be rabid

13 וְלֶחֶם אֵין בְּכָל־הָאָרֶץ כִּי־כָבֵד הָרָעָב מְאֹד וַתֵּלֶה

אֶרֶץ מִצְרַיִם וְאֶרֶץ כְּנַעַן מִפְּנֵי הָרָעָב:

ולחם אין בכל הארץ. חוזר לענין הראשון, לתחלת שני הרעב:

ותלה. כמו ותלאה, לשון עיפות כתרגומו, ודומה לו כמתלהלה ה'יה זקים (משלי כו, יח):

Yoseif gathered up all the money that was to be found in the land of Egypt, and in the land of Canaan, through the purchases they made. Yoseif brought the money to the house of Pharaoh.

14 וילקט יוסף את־כֹּל־הַכֶּסֶף הַנִּמְצָא בְּאֶרֶץ־מִצְרַיִם properly

ובְּאֶרֶץ כְּנָעַן בְּשֹׁבֵר אֲשֶׁר־הֵם שֹׁבְרִים וַיָּבֵא יוֹסֵף

אֶת־הַכֶּסֶף בֵּיתֵהּ פַּרְעֹה:

ולקט יוסף ית כל כסף דאשתכח בארעא דמצרים
ובארעא דכנען בעיבורא די אנון זבנין ואיתי יוסף ית
כסף לבית פרעה

Rashi

בשבר אשר הם שוברים. נותנין לו את הכסף:

When the money was used up in the land of Egypt, and in the land of Canaan, all [the people of] Egypt came to Yoseif, saying, Give us bread; why should we die in your presence, [just] because there is no money?

15 וַיָּתֵם הַכֶּסֶף מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם וּמֵאֶרֶץ כְּנָעַן וַיָּבֹאוּ

כָּל־מִצְרַיִם אֶל־יוֹסֵף לֵאמֹר הִבְהִלְנוּ לָךְ וְלָמָּה נָמוּת

נִגְדָךְ כִּי אָפֶס כֶּסֶף:

ושלים כסף מארעא דמצרים ומארעא דכנען ואתו
כל מצראי לות יוסף למימר הב לנא לחמא ולמה
נמות לקבלך ארי שלים כסף

Rashi

אפס. כתרגומו שלים:

Yoseif said, Bring your livestock, and I will give you [food] [in exchange] for your livestock if there is no more money.

16 וַיֹּאמֶר יוֹסֵף הָבּוּ מִקְנֵיכֶם וְאֶתְנֶנָּה לָכֶם בְּמִקְנֵיכֶם

אם־אָפֶס כֶּסֶף:

ואמר יוסף הבו גיתכון ואתן לכון בגיתכון אם שלים
כסף

They brought their livestock to Yoseif, and Yoseif gave them bread [in exchange] for their horses, their flocks of sheep, their herds of cattle and their donkeys. He tended them with bread in exchange for all their livestock, in that year.

וַאֲתֵיּוֹ יַת גִּיתִיהוֹן לְוֹת יוֹסֵף וַיֵּהֶב לְהוֹן יוֹסֵף לַחֲמָא
בְּסוֹסוֹתָא וּבְגִיתִי עֲנָא וּבְגִיתִי תוֹרִין וּבְחֲמָרִין וְזִנְנוֹן
בְּלַחֲמָא בְּכָל גִּיתִיהוֹן בְּשִׁתָּא הָהִיא

וינהלם. כמו וינהגם, ודומה לו אין מנהל לה (ישעיה נא, יח), על מי מנחות ינהלני (תהלים כג, ג):

Rashi

That year came to an end. They came to him in the second year, and they said to him, We are holding nothing back from my master, for the money is used up, and the herds of cattle belong to my master. There is nothing left before my master except our bodies and our land.

וּשְׁלִימַת שְׁתָּא הָהִיא וַאֲתוּ לְוֹתָהּ בְּשִׁתָּא תְּנִיתָא וַאֲמָרוּ
לָהּ לֹא נִכְסֵי מִן רְבוּנֵי אֶלְהִין שְׁלִים כְּסָפָא וּגִיתִי
בְּעִירָא לְוֹת רְבוּנֵי לֹא אֲשִׁתָּאֵר קָדָם רְבוּנֵי אֶלְהִין
גּוּיְתָנָא וְאַרְעָנָא

17 וַיָּבִיאוּ אֶת־מִקְנֵיהֶם אֶל־יוֹסֵף וַיִּתֵּן לָהֶם יוֹסֵף לֶחֶם

בְּסוֹסִים וּבְמִקְנֵה הָצֹאן וּבְמִקְנֵה הַבָּקָר וּבְחֲמָרִים

וַיִּנְהֲלֵם בְּלֶחֶם בְּכָל־מִקְנֵיהֶם בַּשָּׁנָה הַהִוא: properly

18 וַתָּתֵם הַשָּׁנָה הַהִוא וַיָּבִיאוּ אֵלָיו בַּשָּׁנָה הַשְּׁנִיתָא וַיֹּאמְרוּ

לֹא־נִכְתַּד מֵאֲדָנִי כִּי אִם־תָּם הַכֶּסֶף וּמִקְנֵה to secrete

הַבְּהֵמָה אֶל־אֲדָנִי לֹא נִשְׁאַר לִפְנֵי אֲדָנִי בְּלִתִּי אִם־

גּוּיְתָנּוּ וְאַדְמָתָנּוּ: body

Rashi

בשנה השנית. שנית לשני הרעב:

כי אם תם הכסף וגו'. כי אשר תם הכסף והמקנה, ובא הכל אל יד אדוני:

בלתי אם גויתנו. כמו אם לא גויתנו (וה"ג רא"ם וכן בדפוס ישן ועיין בג"א מישב גירסא שניה):

Why should we die before your eyes,
both we and our land? Buy us and our
land [in exchange] for bread. We and
our land will become slaves to Pharaoh.
Give us seed grain, let us live and not
die, and let the land not become
desolate.

לָמָּה נָמוּת לְעֵינֶיךָ אִם אֲנַחְנָא אִם אֶרְעֵתְנָא קִנִּי יִתְנָא
וְיִת אֶרְעֵתְנָא בְּלֶחֶם וְנִהִי אֲנַחְנָא וְאֶרְעֵתְנָא עֲבָדִין
לְפָרְעָה וְהֵב בֵּר זֶרְעָא וְנִיחִי וְלֹא נָמוּת וְאֶרְעָא לֹא
תְבוֹר

Rashi

ותן זרע. לזרוע האדמה, ואף על פי שאמר יוסף ועוד חמש שנים אשר אין חריש וקציר, מכיון שבא יעקב למצרים, באה
ברכה לרגליו, והתחילו לזרוע וכלה הרעב, וכן שנינו בתוספתא דסוטה (י, ח):
לא תשם. לא תהא שממה, לא תבור, לשון שדה בור, שאינו חרוש:

Yoseif bought all the land of Egypt for
Pharaoh, for every Egyptian sold his
field, because the famine was severe
upon them. Thus the land became
Pharaoh's [property.]

וּקְנָא יוֹסֵף יֵת כָּל אֶרְעָא דְּמִצְרַיִם לְפָרְעָה אֲרִי וּבִינוּ
מִצְרַיִם גִּבֵּר חֲקִלָּה אֲרִי תְקִיף עֲלֵיהוֹן כְּפָנָא וְהוּת
אֶרְעָא לְפָרְעָה

Rashi

ותהי הארץ לפרעה. קנויה לו:

19 לָמָּה נָמוּת לְעֵינֶיךָ גַּם אֲנַחְנָנוּ גַּם אֶדְמָתְנוּ קִנְיָה-אֲתָנוּ

וְאֶת-אֶדְמָתְנוּ בְּלֶחֶם וְנִהְיָה אֲנַחְנוּ וְאֶדְמָתְנוּ עֲבָדִים

לְפָרְעָה וְתִזְרַע וְנִיחָיָה וְלֹא נָמוּת וְהָאֶדְמָה לֹא

to lie waste

: תִּשָּׁם

20 וַיִּקְן יוֹסֵף אֶת-כָּל-אֶדְמַת מִצְרַיִם לְפָרְעָה כִּי-מָכְרוּ

מִצְרַיִם אִישׁ שָׂדֵהוּ כִּי-חָזַק עֲלֵהֶם הָרָעָב וְתֵהִי הָאָרֶץ

לְפָרְעָה:

He [Yoseif] then transferred the people to cities, from one end of the border of Egypt to the other.

וַיֵּת עֲמָא אַעְבֵּר יְתֵה מִקְרֵי לְקֵרֵי מִסִּיפֵי תְּחוּם מִצְרַיִם
וְעַד סוּפָה

21 וְאֶת־הָעָם הָעֶבְרִי אֲתוֹ לְעָרִים מִקְצֵה גְבוּל־מִצְרַיִם
וְעַד־קֶצֶהוּ:

Rashi

ואת העם העברי. יוסף, מעיר לעיר, לזכרון שאין להם עוד חלק בארץ, והושיב של עיר זו בחברתה. ולא הוצרך הכתוב לכתוב זאת, אלא להודיעך שבחו של יוסף, שנתכוין להסיר חרפה מעל אחיו, שלא יהיו קורין אותם גולים (חולין ס:):
מקצה גבול מצרים וגו'. כן עשה לכל הערים אשר במלכות מצרים, מקצה גבולה ועד קצה גבולה:

But the land of the priests he did not buy, because the priests had an allotment from Pharaoh. They ate the allotment that Pharaoh gave them, and therefore they did not sell their land.

לְחוּד אֶרְעָא דְכִמְרִיא לֹא זָבִין אַרִי חֶלְקָא לְכִמְרִיא
מִלּוֹת פֶּרֶעָה וְאֶכְלִין יֵת חֶלְקֵהוּן דִּי יֵהֵב לֵהוּן פֶּרֶעָה
עַל כֵּן לֹא זָבִינוּ יֵת אֶרְעֵהוּן

22 רַק אֲדָמַת הַכֹּהֲנִים לֹא קָנָה כִּי חֶק לַכֹּהֲנִים מֵאֵת
פֶּרֶעָה וְאֶכְלוּ אֶת־חֶקֶם אֲשֶׁר נָתַן לָהֶם פֶּרֶעָה עַל־כֵּן
לֹא מָכְרוּ אֶת־אֲדָמָתָם:

Rashi

הכהנים. הכוברים, כל לשון כהן, משרת לאלהות הוא, חוץ מאותן שהם לשון גדולה, כמו פֶּהֶן מִדֵּן, פֶּהֶן אֵן:
חוק לכהנים. חק, כך וכך לחם ליום:

Yoseif said to the people, Behold, I have today purchased you and your lands for Pharaoh. Here is seed, plant [it in] the soil.

וַאֲמַר יוֹסֵף לְעַמָּא הָא זָבִנִּית יִתְכוֹן יוֹמָא דִּין וַיֵּת
אַרְעֵכוֹן לְפֶרֶעָה הָא לְכוֹן בֵּר זֶרְעָא וְתִזְרְעוּן יֵת אֶרְעָא

23 וַיֹּאמֶר יוֹסֵף אֶל־הָעָם הִנֵּה קָנִיתִי אֶתְכֶם הַיּוֹם
וְאֶת־אֲדָמָתְכֶם לְפֶרֶעָה הָא ^{behold!} לָכֶם זֶרַע וְזִרְעֶתֶם
אֶת־הָאֲדָמָה:

Rashi

הא. כמו הנה, כמו וגם אני הא דרַבֵּךְ בְּרֹאשׁ נְתַתִּי (יחזקאל טז, מג):

When it produces you must give a fifth
to Pharaoh. Four parts shall be yours
for seed for your fields and for your
food, and for those of your households,
and for food for your little ones.

ויהי באעולי עללתא ותתנון חד מן חמשא לפרעה
וארבע חלקיו יהא לכוון לבר זרע חקלא ולמיכלכוון
ולאנש בתיכוון ולמיכל לטפלכוון

24 וְהָיָה בְּתִבּוּאֹת וּנְתִתֶם ^{fifth} חֲמִישִׁית לַפְּרֹעָה וְאַרְבַּע הַיָּדָת
יְהִיָּה לָכֶם לְזֶרַע הַשָּׂדֶה וְלֶאֱכֹלְכֶם וְלֶאֱשֹׁר בְּבֵתֵיכֶם
וְלֶאֱכֹל לְטַפְּכֶם:

Rashi

לזרע השדה. שבכל שנה:
ולאשר בבתיכם. ולאכול העבדים והשפחות אשר בבתיכם:
טפכם. בנים קטנים:

They said, You have saved our lives.
May we find favor in the eyes of my
master, and we will be slaves to
Pharaoh.

ואמרו מימתנא נשכח רחמין בעיני רבוני ונהי עבדין
לפרעה

25 וַיֹּאמְרוּ הֶחֱיִיתָנוּ נִמְצָא־חַן בְּעֵינֵי אֲדֹנָי וְהֵיִינוּ עֲבָדִים
לַפְּרֹעָה:

Rashi

נמצא חן. לעשות לנו זאת כמו שאמרת:
והיינו עבדים לפרעה. להעלות לו המס הזה בכל שנה, לחק שלא יעבור:

Yoseif enacted a statute over the land of
Egypt to this day, that a fifth belongs to
Pharaoh. Except the land of the priests
alone, did not belong to Pharaoh.

ושוי יתה יוסף לגזרא עד יומא הדין על ארעא
דמצרים דיהון יתבין חד מן חמשא לפרעה לחוד
ארעא דכמריא בלחודיהון לא הות לפרעה

26 וַיִּשֶׂם אֹתָהּ יוֹסֵף לַחֹק עַד־הַיּוֹם הַזֶּה עַל־אֲדָמַת מִצְרַיִם
לַפְּרֹעָה לְחֹמֶשׁ רֶ"ק אֲדָמַת הַכֹּהֲנִים לְבָבָם לֹא הָיְתָה
לַפְּרֹעָה:

Yisrael lived in the land of Egypt, in the land of Goshen. They acquired property there. They were fruitful and [their population] increased greatly.

וַיֵּשֶׁב יִשְׂרָאֵל בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם בְּאֶרֶץ גֹּשֶׁן וַיַּחֲזִקוּ וַיִּרְבּוּ וַיִּפְּרוּ וַיִּרְבּוּ מְאֹד:

27 וַיֵּשֶׁב יִשְׂרָאֵל בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם בְּאֶרֶץ גֹּשֶׁן וַיַּחֲזִקוּ וַיִּרְבּוּ וַיִּפְּרוּ וַיִּרְבּוּ מְאֹד:

וַיִּפְּרוּ וַיִּרְבּוּ מְאֹד:

Rashi

וישב ישראל בארץ מצרים. והיכן בארץ גשן, שהיא מארץ מצרים:

ויאחזו בה. לשון אחוזה:

Ezekiel 37:15-28

הפטרה — יחזקאל

הפטרה

יחזקאל 37

And the word of the LORD came unto me, saying:

15 וַיְהִי דְבַר־יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר:

'And thou, son of man, take thee one stick, and write upon it: For Judah, and for the children of Israel his companions; then take another stick, and write upon it: For Joseph, the stick of Ephraim, and of all the house of Israel his companions;

16 וְאַתָּה בֶן־אָדָם קַח־לְךָ עֵץ אֶחָד וְכָתַב עָלָיו לַיהוָה

וְלִבְנֵי יִשְׂרָאֵל חִבְרֹו [חִבְרִיו] וְלִקְחָה עֵץ אֶחָד וְכָתוּב

עָלָיו לְיוֹסֵף עֵץ אֶפְרַיִם וְכָל־בֵּית יִשְׂרָאֵל חִבְרֹו

[חִבְרִיו]

and join them for thee one to another
into one stick, that they may become
one in thy hand.

And when the children of thy people
shall speak unto thee, saying: Wilt thou
not tell us what thou meanest by these?

say into them: Thus saith the Lord
GOD: Behold, I will take the stick of
Joseph, which is in the hand of
Ephraim, and the tribes of Israel his
companions; and I will put them unto
him together with the stick of Judah,
and make them one stick, and they shall
be one in My hand.

And the sticks whereon thou writest
shall be in thy hand before their eyes.

And say unto them: Thus saith the Lord
GOD: Behold, I will take the children of
Israel from among the nations, whither
they are gone, and will gather them on
every side, and bring them into their
own land;

and I will make them one nation in the
land, upon the mountains of Israel, and
one king shall be king to them all; and
they shall be no more two nations,
neither shall they be divided into two
kingdoms any more at all;

17 וְקָרַב אֹתָם אֶחָד אֶל-אֶחָד לָךְ לַעֲצֹן אֶחָד וְהָיוּ לְאֶחָדִים
בְּיָדְךָ:

18 וּכְאֲשֶׁר יֹאמְרוּ אֵלַיךְ בְּנֵי עַמְּךָ לֵאמֹר הֲלוֹא-תִגִּיד לָנוּ
מָה-אַלֶּה לָּךְ:

19 דַּבֵּר אֲלֵיהֶם כֹּה-אָמַר אֲדֹנָי יְהוֹה הִנֵּה אֲנִי לֹקֵחַ
אֶת-עֵצַן יוֹסֵף אֲשֶׁר בְּיַד-אֶפְרַיִם וְשִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל חִבְרוּ
[וְחִבְרָיו] וְנָתַתִּי אוֹתָם עָלָיו אֶת-עֵצַן יְהוּדָה וַעֲשִׂיתֶם לַעֲצֹן
אֶחָד וְהָיוּ אֶחָד בְּיָדִי:

20 וְהָיוּ הָעֵצִים אֲשֶׁר-תִּכְתֹּב בְּיָדְךָ לְעֵינֵיהֶם:

21 וְדַבֵּר אֲלֵיהֶם כֹּה-אָמַר אֲדֹנָי יְהוֹה הִנֵּה אֲנִי לֹקֵחַ
אֶת-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִבֵּין הַגּוֹיִם אֲשֶׁר הִלְכוּ-שָׁם וְקִבַּצְתִּי
אֹתָם מִסָּבִיב וְהִבֵּאתִי אוֹתָם אֶל-אֶדְמָתָם:

22 וַעֲשִׂיתִי אֹתָם לְגוֹי אֶחָד בְּאֶרֶץ בְּהָרֵי יִשְׂרָאֵל וּמֶלֶךְ
אֶחָד יִהְיֶה לְכֻלָּם לְמֶלֶךְ וְלֹא יִהְיֶה-[יְהִי-] עוֹד לְשְׁנַיִם
גּוֹיִם וְלֹא יִחָצוּ עוֹד לְשְׁתֵּי מַמְלָכוֹת עוֹד:

neither shall they defile themselves any more with their idols, nor with their detestable things, nor with any of their transgressions; but I will save them out of all their dwelling-places, wherein they have sinned, and will cleanse them; so shall they be My people, and I will be their God.

And My servant David shall be king over them, and they all shall have one shepherd; they shall also walk in Mine ordinances, and observe My statutes, and do them.

And they shall dwell in the land that I have given unto Jacob My servant, wherein your fathers dwelt; and they shall dwell therein, they, and their children, and their children's children, for ever; and David My servant shall be their prince for ever.

Moreover I will make a covenant of peace with them—it shall be an everlasting covenant with them; and I will establish them, and multiply them, and will set My sanctuary in the midst of them for ever.

My dwelling-place also shall be over them; and I will be their God, and they shall be My people.

23 וְלֹא יִטְמְאוּ עוֹד בְּגִלּוּלֵיהֶם וּבִשְׂקוּצֵיהֶם^{disgusting} וּבְכָל פְּשָׁעֵיהֶם^{pill}

וְהוֹשַׁעְתִּי אֹתָם מִכָּל מוֹשְׁבֵיתֵיהֶם אֲשֶׁר חָטְאוּ בָהֶם
וְסִהַרְתִּי אוֹתָם וְהִיוּ לִי לְעָם וְאֲנִי אֶהְיֶה לָהֶם לֵאלֹהִים:

24 וְעַבְדִּי דָוִד מֶלֶךְ עֲלֵיהֶם וְרוּעֵה אֶחָד יִהְיֶה לְכֻלָּם
וּבְמִשְׁפָּטִי יֵלְכוּ וְחֻקֵּי יִשְׁמְרוּ וְעֲשׂוּ אוֹתָם:

25 וַיָּשְׁבוּ עַל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר נָתַתִּי לְעַבְדִּי לְיַעֲקֹב אֲשֶׁר
יָשְׁבוּ־בָהּ אֲבוֹתֵיהֶם וַיָּשְׁבוּ עָלֶיהָ הִמָּה וּבְנֵיהֶם וּבְנֵי
בָנֵיהֶם עַד־עוֹלָם וְדָוִד עַבְדִּי נָשִׂא לָהֶם לְעוֹלָם:

26 וְכָרַתִּי לָהֶם בְּרִית שְׁלוֹם בְּרִית עוֹלָם יִהְיֶה אוֹתָם
וְנָתַתִּים וְהִרְבֵּיתִי אוֹתָם וְנָתַתִּי אֶת־מִקְדָּשִׁי בְּתוֹכָם
לְעוֹלָם:

27 וְהִיָּה מִשְׁכְּנִי עֲלֵיהֶם וְהִיָּיתִי לָהֶם לֵאלֹהִים וְהִמָּה
יִהְיֶה לִי לְעָם:

And the nations shall know that I am
the LORD that sanctify Israel, when My
sanctuary shall be in the midst of them
for ever.'

28 וַיֵּדְעוּ הַגּוֹיִם כִּי אֲנִי יְהוָה מְקַדֵּשׁ אֶת־יִשְׂרָאֵל בְּהִיּוֹת

מִקְדָּשִׁי בְּתוֹכָם לְעוֹלָם: (ס)